

БРАНИСЛАВ ЦВЕТКОВИЋ

ТРИЛЕ ВУКОСАВА РАФАИЛОВИЋА ИЗ 1845. ГОДИНЕ

Бранислав Цветковић
УУ 35000 Јагодина
Завичајни музеј
Кнегиње Милице 82

UDK 091.2 (497.11)

In memoriam Радомиру Станићу

У библиотеци Милорада С. Милошевића, протојереја–ставрофора у пензији из Јагодине, чува се, поред осталог, и један веома занимљив ћирилски рукопис (бр. 24) са трилама (црквеним пјенијима), писан у Чачку 1845. године.¹ Рукопис је привукао нашу пажњу и због свог разноврсног садржаја, и због изванредног калиграфског писма којим је изведен. Пружањем на увид стручној јавности пуног теолошког садржаја овог рукописа, са одлично сачуваним записима који говоре о личностима заслужним за његово исписивање, желели бисмо да неким будућим истраживачима цркве и историје Чачка у XIX веку приближимо неколико нових података.

---

1. Господину Милораду С. Милошевићу се, и овом приликом, захваљујем, јер ми је рукопис са трилама у више наврата ставио на увид, дозволивши при том да га обрадим и припремим за објављивање. Сам М. С. Милошевић је својевремено о овој рукописној књизи саставио краћи чланак, в. „Весник Српске православне цркве”, Београд, 28. јун 1963.

Такође, објављивање ове рукописне књиге представљаће свакако нови допринос грађи о српској рукописној делатности у последњем веку њеног трајања.²

Рукопис је писан на папиру без водених жигова, димензија 250 x 190 мм, са оригиналном фолијацијом (II + 110 + I л). У целини је добро очуван, с тим што су бивши имаоци, ученици богословских школа, на више места графитном оловком „увежбавали” певање. Садашњи власник је у новије време рукопис изнова увезао, укориочио и подлепио велики број оштећених листова. При поновном увезивању л. 30 је погрешно уметнут између лл. 25 и 26, што се лако утврђује захваљујући у потпуности очуваним ознакама за фолијацију, исписаним у горњем десном углу гесто странице.

Рукопис је писан црним мастилом, на црквенословенском језику, однегованим калиграфским грађанским писмом, чији раскошни облици нарочито долазе до изражаја у насловима и на иницијалима. Величина слова је најчешће два мм, док су иницијали обично високи око 15 мм. Све странице су уоквирене правоугаоним рамовима, изведеним помоћу двоструко извучених паралелних линија. Композиција текста на страницама је веома прегледна, и одаје искусног писара. Илустрација нема.³

Сачувано је неколико записа. На л. I гесто налазе се записи Вукосава Рафаиловића, преписивача, и Божидара Павловића, потоњег имаоца, затим, на л. 109 још један запис Вукосава Рафаиловића и на л. 110 запис Илије Павловића, који се овом рукописном књигом служио краће време. Сви записи настајали су у распону од 1845. године, када је рукопис изведен, до 1899. године, сведочећи о његовој судбини и лако преласку из руке у руку. У горњој половини л. I гесто налази се следећи запис (слика 1):

Вукосавъ Рафаиловићъ
Рођенъ е 1824. лѣта около 14. октомвра
и почео учит правит редъ: азъ, буки 1839. лѣта
14. октомвра, кодъ Нѣговогъ преосвештен-
ства Господина епископа Ужичкогъ
Никифора Максимовића, кодъ когъ

2. Услед силета различитих околности, дуже време није било познато да се и у Јагодини, у Завичајном музеју и приватним колекцијама, чувају стари ћирилски рукописи, в. Д. Богдановић, „Инвентар ћирилских рукописа у Југославији (XI–XVII века)”, Београд, 1982. О томе в. „Стара и ретка књига у светозаревачким библиотекама”, каталог изложбе, Светозарево, 1985; Б. Цветковић, „Тиришеви хиландарски одломци из збирке Завичајног музеја у Јагодини”, „Археографски прилози”, 16, Београд, 1994, 91–140; исти, „Рукописни фрагмент Дмитријевски 42 из библиотеке Руске академије наука у Санкт Петербургу”, „Археографски прилози”, 17, Београд, 1995, 71–98; исти, „Свето јеванђеље из 1808. године из манастира Благовештења”, „Археографски прилози”, 18, Београд, 1996 (у штампи).

3. Д. Богдановић, „Метод описа рукописа у Археографском одељењу Народне библиотеке СРС у Београду”, „Библиотекар”, XX, 5, Београд, 1968, 363.

е и Нормалне класе, полу-Гимназију, и Богословију, совршио о отрошку и благодѣ-
янія.

У доњој половини странице налази се други, каснији запис (слика 1):

12. Новембра 1898. год.
у Београду

За Успомену Илији
пише
Божидар Павловић
богослов

На обе стране л. II налази се исписан садржај рукописа, са референцама по фолијацији, насловљен као Содржаніе (слике 2 и 3). Садржај црквених пјенија обухвата све постојеће напеве у рукопису, с тим што наслови дати у Садржају, јесу понекад краћи, а понекад другачији у односу на наслове и поднаслове у самом тексту. Такође, фолијација у Садржају не одговара у потпуности стварној фолијацији у рукопису:

Содржаніе	Листъ
Начало октојка, одъ гласа првогъ до осмогъ редомъ	1.–36.
Полунощница Недельна, то естъ достойно, и Непорочни.	37.–38.
Псаломъ 134., или Хвалите имя Господ:	39.–41.
Псаломъ избраный Недель и Мѣтаревој	у 41.
На Рождество Богородицы Ирмосъ	42.
На Стѣховинѣ Николаю, сѣдалны и величанія у ютру	46.–49.
На рождество Христово, на Госпо: возз: и на литіи на Стѣховинѣ	
Сѣдалны по Еуаггел:	
Слава и величаніе у ютре	49.–54.(?)
На воздвиженіе Крста, Сватъ велико Ирмосъ и Катавасіа	43.–45.
На ввведенія Богородицы Ирмосъ	45.–46.
Рождеству Христову Катавасіа, свѣтилень и Ирмосъ	54.–56.
На Ново лѣто святъ, Ирмосъ, и тропаръ	56. и 57.
Нову лѣту Катавасіа	59.
На свя. Богоявл: Сѣдалны	58.
На Богоявленіе, свтилень Ирмосъ; на ютренњи величанія	
и тропарѣ на освященія воды	60.–62.
На Сретенія Господне величаніе, Катавасіа, и Ирмосъ	62.–64.
Неделю Митгар: Слава. И нѣнѣ, помилуй мя Боже и Нед.	
сир. про.	64.–65
Мѣсто Херувике, Нинѣ силы: и причастень вкусите	65. и 66.
На Благовѣщеніе Сѣдалны, Катавасіа и Ирмосъ	67.–70.

На цвѣтоносіе сѣдални, слава по Еуаггелю, величаніе, и Ирм:	70. и 7
Великому четвр: тропарь; у мѣсто Херувіке; вечери, твояя	...
Ирмось, и На велики пятокъ На стиховнѣ, на святу субботу	...
сѣдални, и Кондакъ у мѣсто херув: да молчить и Ирмось	72. и 78.
На воскресеніе Хрїстова Катавасіа, свѣтилень на стиховнѣ, и Ир.	78. и 81.
На вознесеніе Господне величаніе, и Ирмось	82.
На сошествіе св: Духа, на Господи возвахъ, прокимень, Ката. и Ирм.	83.-85.
На преображеніе Ирмось, и на успеніе Богородицы Ирмось	86.-87.
Тропарі на часовима великаго поста, одъ првогъ до 9 ч.	87. и 88.
Тропарі при благодаренію, и Молитва благодарственна	88. и 89.
Начало слезбѣ Архіер: Достойно, слава, царь Небесны	90.-91.
Многолѣтствіе, апостолима Петру и Павлу, слава, и на Літіи, и Троп.	82.-83. (?)
Ирмось гласа 4.гъ Достойно, и причастны разны, две херувіке	94.-100.
При Архіепейской службѣ потребна, и іоштѣ лепи неколи: п.	101. и 102.
На Литургій благослови душе и хвали душе единородный сыне	103.-105.
Двѣ херувіске пѣсни Гди возвахъ велико, и опело	101- (?)

У наставку дајемо потпун текстолошки опис рукописа. Рукопис запо-
чиње напевима из Осмогласника, од л. 1 пдо насловом: Начело октоиха,
одъ гласа првог до осмогъ редомъ. Редослед песама из осмогласника је сле-
дећи: Гласъ Првѣй (л. 1-5'), Гласъ вторѣй (л. 6-9), Гласъ Третѣй (л. 9-13),
Гласъ Четвертѣй (л. 13-18'), Гласъ Пятѣй (л. 18'-23'), Гласъ Шестѣй (л.
23'-27'), Гласъ Седмѣй (л. 28-32) и Гласъ Осмѣй (л. 32-36).

У наставку исписане су црквене песме и молитве (псалми, статије,
тропарі, ирмоси, катавасіје и друго), везане за најзначајније дане литур-
гијске године, Велике празнике и памети најпознатијим светитељима:

Полунощница недельна, то естъ достойно, и непорочни, Тропарі вос-
кресни гласа V-огъ (л. 37-38'),

Псаломъ 134 или Хвалите имя Господ (л. 38'-39'),

Избрани Псаломъ 135, Въ Неделю Митареву (л. 39'-41') (слика 4),

На Рождество Богородицы, Ирмось Гласъ 8 (л. 41'-42'),

На воздвиженіе Честнаго Креста, Ирмось гласъ 8, По славословію,
Катавасія гласъ 8 (л. 42'-45),

- На введеніе Богородиці, Ирмосъ гласъ 4 (л. 45-45'),
 Святому Николаю, На стиховнѣ гласъ 5, Величаніе гласъ 6, Кондак
 гласъ 3, Сѣдалень 1 Гласъ Первѣй (л. 46-48'),
 Декември 25-го, На Рождество Хрїстово, Стихирѣ гласъ 6, На літіи
 гласъ 1, Самогласнѣ, Прокимен г. 7, Сѣдалень 1, 2, По полїлей, Сѣдален 3,
 Величаніе, Катавасіа, Свѣтилень, Ирмосъ (л. 48'-55'),
 На ново лѣто, Ирмосъ, Тропарь (л. 55'-57'),
 На святое Богоявленіе, Сѣдален 1, 2, 3 (л. 57'-58'),
 Нову лѣту, Катавасіа гл. 6, Светилень, Ирмосъ (л. 59-60'),
 На Утрени, Богоявленію величаніе ѡл. 60'-61),
 Тропарѣ на освященіе воды Гласъ 8, Величаніе (л. 61-62'),
 Катавасіа, На Сретеніе Господне гл. 3, Ирмосъ (л. 62'-64),
 Въ Неделю Митареву, Слава гл. 8 (л. 64-64'),
 Въ Неделю Сирную, Прокимень, по Благословенъ грядѣй (л. 64'-66),
 Въ Место Херувике, Причастни (л. 66-67),
 На святое Благовѣщеніе, Сѣдалень 1, 2, Прокимень с. 3, Катавасіа,
 Ирмосъ (л. 67-70),
 На Цвѣтоносіе, Сѣдален 1, 2, Слава, Величаніе, Ирмосъ (л. 70-72'),
 Тропарь Великому Четвертку, Песнь Херувимская, Причастен,
 Ирмос (л. 72'-73'),
 На Великій Пятокъ, На стиховнѣ (л. 73'-74'),
 На святу велику Субботу, Сѣдалень, 1, 2, Въ субботу кондакъ, Въ
 мѣсто Херувике, Ирмос (л. 74'-78),
 На Въскресеніе Хрїстово, Стихира, Катавасіа, Светилен, На сти-
 ховнѣ, Слава, Ирмос (л. 78'-81'),
 Вознесенію Величаніе, Ирмос (л. 81'-82'),
 На Сошествіе С. Духа, На госп. възвах и На хвалите, Слава, Проки-
 мен, Катавасіа, Ирмос (л. 82'-86),
 На святое Преображеніе, Ирмос (л. 86-86'),
 На Успеніе Богородиці, Ирмос (л. 86'-87'),
 Тропарѣ на Часовима Великаго Поста, 1, 6, 9 (л. 87'-88),
 Тропарѣ при Благодаренію, Слава (л. 88-88'),
 Молитва Благодарственна, Слава (л. 88'-89'),
 Начало Службы Архияр, Ирмос (л. 89'-92),
 Многолѣтствіе (л. 92'),
 Святому Апостолу Петру и Павлу, Слава, На Літіи, Тропарь, Ирмос
 (л. 92'-93'),
 Причастнѣ, Самопроизволни (л. 94-97'),
 Хвалите велико (л. 98-99),
 Воскресенію (л. 99-99'),

Херувіка (л. 99'-100),
 Песнь Херувімска (л. 100-100'),
 При Архіерейской Служби, Причастнѣи (л. 100'-102'),
 На Літургїи (л. 103-105),
 Двѣ лѣпе Херувісмке пѣсне (л. 105-106'),
 Велико, Господи воззвахъ (л. 107-107'),
 Статія Первая (Опело) (л. 108).

На л. 109 налази се преписивачев запис (слика 5), а на истој страни још неколико каснијих записа, које је преписивач у више наврата дописивао:

Ово

Трилно-тонно пѣніе, списано е изждивеніемъ
 и трудомъ Вукосава Рафаиловића кли-
 рика IV лета 1845. года у Чачку.

Рукоположенъ бѣистъ рабъ божїи Бенедиктъ
 Рафаиловићъ въ Дїакона б. Августа 1847.
 Одъ Архіерея Господина Никифора Макси-
 мовића; а во јеромонаха 24. Юния 1849. год.

За члена пакъ Консісторіе Епархіе Ужичке
 8. Юлія 1849. избранъ, и Господинъ Митро-
 полить Србскїй одобріо.

Венедиктъ Рафаиловићъ

За Епископскогъ протосеггела произ-
 веденъ е одъ Архіерея Г. Н. Максимовића
 21. Ноемвра 1849. лѣта

На последњем л. 110, налази се још један запис (слика 6):

Служио се 1898/99 год.

Илија Павловић
 богослов I год.

Захваљујући, записима, могуће је пратити не само кретање ове лело изведене рукописне књиге⁴, већ се преко њих могу сазнати и сви значајнији подаци о личности Вукосава Рафаиловића, преписивача. Он је, како сам на почетку записа на л. I каже, био рођен око 14. октобра 1824. године, па да је основну подучу о срицању азбуке почео добијати 14. октобра 1839. код ужичког владике Нићифора Максимовића, једног од најпознатијих представника Цркве и политичког живота у чачанском и ужичком крају у првој половини XIX века.⁵ У другом делу записа дознајемо и то да је Вукосав Рафаиловић, захваљујући издашној помоћи епископа Нићифора Максимовића, завршио полугимназију и Богословију, што је нов податак, који говори о познатом залагању ужичког владике да сиромашним ђацима што више помогне у њиховом школовању.⁶

Запис из кога сазнајемо основне податке о Вукосаву Рафаиловићу, исписан на л. I, иако на самом почетку рукописа, судећи по особинама граfiје изгледа да је настао знатно касније од осталих записа на л. 109, које је такође исписао В. Рафаиловић. Према првом запису на л. 109, исписаном у горњем делу странице, сазнаје се да је Трилно-тоно пјеније Вукосав као клирик исписао 1845. године у Чачку. На истој страници нижу се његови даљи записи, који прате прилично динамично успињање Вукосава Рафаиловића на хијерархијској лествици у епархији ужичког владике. Свим овим записима заједничко је редовно навођење епископа Нићифора Максимовића, који је заправо и био најзаслужнији за каријеру Вукосава Рафаиловића. Тако се из наредног записа сазнаје да је ужички владика Вукосава, под новим именом Венедикт, рукоположио за ђакона 6. августа 1847, а за јеромонаха две године доцније – 24. јуна 1849. Убрзо потом, 8. јула те године, Венедикт је постао и члан Конзисторије ужичке епархије, што је, како у запису каже, одобрио и сам српски митрополит. На крају, Венедикт је, такође вољом епископа Нићифора Максимовића, 21. новембра 1849. био одређен и за епископског протосинђела.

Из ових се записа види да је Вукосав (Венедикт) Рафаиловић, у књизи коју је сам исписао и коју је годинама прилежно чувао, у својим повременим забелешкама исказивао искрену захвалност ужичком владика, који је несумњиво представљао кључну личност у његовом дотадашњем живо-

4. У библиотеци манастира Хиландара чува се још једна рукописна књига са трилама (црквеним пјенијима), коју је 1867. године преписао извесни Ж. Бранковић, свршени богослов из Пожаревца. За ближе податке о овом рукопису в. Д. Богдановић, „Каталог ћирилских рукописа манастира Хиландара”, Београд, 1978, бр. 554, стр. 203.

5. О епископу Нићифору Максимовићу в. „Српска црква. Споменица о седамстопедесетгодишњици аутокефалности”, Београд, 1969, 298; В. Марковић, Т. Вукосављевић, „Портрет епископа ужичког Нићифора Максимовића”, Зборник радова Народног музеја, X, Чачак, 1979, 119–155; Сава, епископ шумадијски, „Српски јерарси од деветог до двадесетог века”, Крагујевац, 1996, 361–362.

6. В. Марковић, Т. Вукосављевић, н.д. 142–146.

ту. Занимљиво је указати на чињеницу да је један примерак „Оде ужичком епископу Нићифору Максимовићу” Венедикт Рафаиловић поклатио његовом наследнику, епископу Јоаникију Нешковићу, што сазнајемо из недавно објављеног Венедиктовог записа.⁷

Из записа потоњих ималаца дознајемо да се Венедиктов рукопис с трилама крајем XIX века налазио у рукама Божидара и Илије Павловића, који су обојица били богослови.

Рукопис са трилама Вукосава Рафаиловића, без икакве сумње, вредно је сведочанство о културној историји Чачка средином XIX века, али ова рукописна књига, осим таквог општег значаја, има и посебан значај са становишта језичких и текстолошких изучавања ћирилских рукописа писаних на црквенословенском језику, а везаних за још увек недовољно испитано раздобље XVIII и XIX века.⁸ Из овог рукописа произилазе многа отворена питања која се постављају када је реч о рукописном стваралаштву у наведеном периоду. Триле Вукосава Рафаиловића посебно су занимљиве као пример књиге уже богословске намене, која је, међутим, писана грађанском ћирилицом,⁹ са израженом употребом калиграфског писма.¹⁰ У контексту палеографских, ортографских, али и уже граматичких, питања, рукопис постје веома занимљив, с обзиром да је исписан на самој средини XIX века.

При сагледавању једне овакве рукописне целине треба имати у виду најпре чињеницу да је реч о рукопису у коме је поштован званични богослужбени језик Цркве, као и чињеницу да се аутор рукописа у току преписивања користио неререформисаном азбуком, у којој је, ипак, долазило до повремених продора одређених новина. При томе се као најупадљивије карактеристике ове рукописне књиге издвајају доследно писање растављених речи, прилично јасна употреба знакова за интерпункцију,¹¹ као и тежња ка увођењу правилне дистинкције између малих и великих слова.¹²

При том је веома интересантно поредити основни текст књиге са истовременим и потоњим записима, при чему се у записима самог преписивача, када је реч о ортографији, може уочити тежња ка архаизирању у

7. Запис гласи: На даръ Г. Јоаникию. Протосингелъ Венедиктъ Рафаиловићъ, в. Љ. Дурковић-Јакшић, „О оди из Војводине посвећеној 1850. године ужичком епископу Нићифору Максимовићу”, „Богородица Градачка у историји српског народа”, Чачак, 1993, 238. Ту се доносе и подаци о Венедикту Рафаиловићу као члану Конзисторије Ужичке епархије у 1851. и 1852. години према црквеним шематизмима.

8. И. Грицкат, „Актуелни језички и текстолошки проблеми у старим српским ћирилским споменицима”, Београд, 1972, 42–43; П. Ђорђић, „Историја српске ћирилице. Палеографско-филолошки прилози”, Београд, 1990, 194.

9. П. Ђорђић, н.д., 198–199.

10. Исто, н.д., 195 (утицај Калиграфије Захарија Орфелина).

11. И. Грицкат, н.д., 43.

12. П. Ђорђић, н.д., 196.

маниру предвуковског периода. У тексту и записима прилично се доследно чува двојеров правопис (ѣ, ѥ) на крају речи (понекад се испушта – ирмосъ, ирмос)¹³ док се старословенско ук (ѡ) и руско ју (ю) често замењују са обичним српским у (у ютру, на утрени).¹⁴ Доследна је, такође, у тексту, употреба јата (ѣ) и рускословенске фонеме шч (щ), док се руска фонема ы понекад замењује обичним српским и (тропары, тропари).¹⁵ Међутим, у запису на л. I, у речи *ѣреосвешѣенсѣва*, Венедикт пише српско шт. На примеру чачанских трила упадљиво је, али и типично за црквенословенске рукописе настале у српској средини, одсуство рускословенске фонеме ја (ѡ), која је на свим позицијама доследно замењена такође руском фонемом я.¹⁶ У основном тексту чува се и руска фонема ѣ.

Исто тако је занимљиво указати на персистентно присуство предвуковске фонеме је (ѣ), и у основном тексту и у записима, коју само понекад замењује графема је, на пример, у Венедиктовом запису на л. 109 (јеромонаха).¹⁷ Занимљива је и доследна употреба латиничког облика за велико N, што је руски начин који у српским рукописима није био шире прихваћен.¹⁸ Најзад, у записима Венедикта Рафаиловића посебно је занимљиво словно представљање фонеме ђ, коју он не користи у њеном садашњем, реформисаном облику. Тако, у свом запису на л. I у трећој речи (Рођењ), уместо ђ, Венедикт пише ѣ, што је занимљиво, док у записима на л. 109 у речима грчког порекла (ѡакон и прѡтосинѣл) користи стара правописна начела (ѡѡакон, прѡтосѡгѣл), ослоњена на оригиналну грчку ортографију, чиме је избегнута употреба Вукове реформисане азбуке.

Записе, као и основни текст рукописа, одликује и архаизирање на трагу удвојених сугласника (трилно-тонно, класе, благодарственна). Венедикт (Вукосав), као и сам Вук, велико В пише на исти начин као и мало,¹⁹ док фонем љ и њ у записима пише као љ и њ. Занимљиво је, с једне стране, Вукосављево архаизирање при коришћењу старе средњовековне формуле (рукоположенъ бысть), а с друге стране, увођење арапских и римских цифара при означавању бројева псалама, гласова и напева, као и датума појединих празника.

Кратки записи Божидача и Илије Павловића, настали 1898. и 1899. године, не показују никаква одступања од уобичајене правописне регулативе.

13. А. Младеновић, „Неке филолошке напомене уз опис српских рукописа XVIII века”, „Археографски прилози”, 6–7, Београд, 1984–1985, 341.

14. П. Ђорђевић, н.д., 198.

15. А. Младеновић, н.д., 340–341.

16. Исто, 341–342.

17. П. Ђорђевић, н.д., 200, 217–218.

18. Исто, 200.

19. Исто, 199.

У целини посматрано, Триле Вукосава Рафаиловића представљају занимљив спој традиционалног клишеа, ослоњеног на јасно одређену намену, са знатним новинама у стилском погледу.

CHANTS RELIGIEUX DE VUKOSAV RAFILOVIĆ DATANT DE 1845

M. S. Milošević de Jagodina garde dans sa bibliothèque personnelle un manuscrit cyrillique contenant des chants religieux. Ce manuscrit, écrit en 1845 à Tchatchak, est en bon état. Grâce aux notes incluses dans le texte, on sait que c'est le séminariste Vukosav Rafailović qui en fut l'auteur. Des notes datant d'une époque postérieure nous apprennent qu'il fut institué diacre et hiéromoine sous le nom de Bénédict par l'évêque d'Oujitzé, Nicéphore Maksimović, un des personnages les plus remarquables dans l'histoire des régions de Tchatchak et d'Oujitze de la première moitié du XIXe siècle; cet évêque le nomma plus tard membre du Consistoire et, ensuite, secrétaire évêqie.

Le manuscrit est écrit sur le papier qui ne présente pas de filigrane et dont le format est de 250 mm sur 190, son foliage étant original (II – 110 – 1 fol.). Il est écrit à l'encre noire, en slave d'Église, en cyrillique civil calligraphique, la dimension des caractères étant de 2 mm et celle des lettres initiales, jusqu'à 15 mm. Le texte, entouré d'un cadre, est écrit d'une façon très nette, avec un sentiment raffiné de l'harmonie dans la composition. Les notes du copiste Vukosav (Bénédict) Rafailović sont écrites au folio I (notes datant du milieu du XIXe siècle) et au folio 109 (notes des années 1845, 1847 et 1849). Les notes postérieures, celles, des années 1898 et 1899 montrent que le manuscrit en question était possédé à l'époque par Božidar et Ilija Pavlović, qui étaient théologiens, eux aussi.

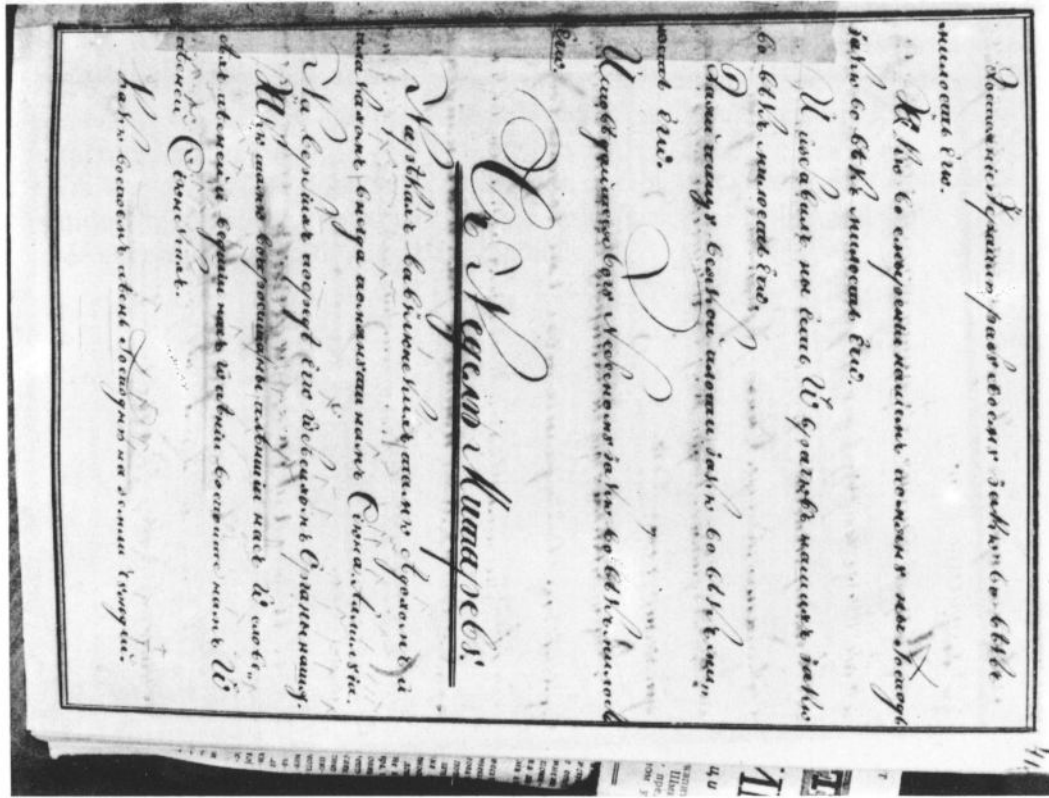
L'auteur de l'article donne une description complète du texte, en y ajoutant des observations linguistiques concernant le style du manuscrit, l'orthographe qui y a été appliquée et certaines spécificités paléographiques.

Branislav CVETKOVIĆ

Cl. 3: Инт II verso

Cl. 4: Инт 41

109

Слава

Министерство юстиции, гражданское управление и управление
и управления Сибирской области. Департамент юстиции
№ 111. 1848. 19. 12.

Генерал-майору лейтенанту Павлу Павловичу
Павловичу в Лианах в Иркутске 1848.
Содержательного содержания Сибирского областного
дела; а в Иркутске 24. 12. 1848 г.
За время в течение которого вы состоите в
г. Иркутске. 1848. 19. 12. 1848. 19. 12. 1848. 19. 12.
и в Иркутске 19. 12. 1848. 19. 12. 1848. 19. 12.

Генерал-майору Павлу Павловичу
в Иркутске 19. 12. 1848. 19. 12. 1848. 19. 12.

24. 12. 1848. 19. 12.

Сл. 5: Лист 109

110

Содержательного содержания Сибирского областного
дела; а в Иркутске 24. 12. 1848 г.

Сл. 6: Лист 110